

Onderzoek naar Flora- en faunawet soorten in Hartel-Oostbroek Spijkenisse

Rapport 2012-04
S. D. Elzerman

Status uitgave	Definitief
Rapport nr.	2012-04
Auteur	S. D. Elzerman
Datum uitgave	22 november 2012
Projectnr.	2012015
Opdrachtgever	Gemeente Spijkenisse
Contactpersoon	Dhr. Lamers
Foto's	S. D. Elzerman
Kaartmateriaal	GoogleEarth

© Elzerman Ecologisch Advies
Koninginneweg 235
2982 AM Ridderkerk

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteursrechthebbende.
Elzerman Ecologisch Advies kan door de opdrachtgever niet aansprakelijk worden gesteld voor schade die voortvloeit uit gebruik van data of gegevens of door toepassing van aanbevelingen en conclusies, die zijn opgenomen in deze rapportage.

Inhoud

1	Aanleiding	4
2	Beschrijving onderzoeksgebied	4
3	Methodiek	5
4	Flora- en faunawet	6
5	Resultaten	8
6	Conclusie	12
	Literatuur	13

1 Aanleiding

Naar aanleiding van een herziening van het bestemmingsplan Hartel-Oostbroek in de gemeente Spijkenisse is het gebied onderzocht op het voorkomen van beschermde flora en fauna. Op basis van de resultaten van het verkennend onderzoek is geadviseerd om vervolgonderzoek uit te voeren (Elzerman, 2012). Naar verwachting zouden binnen het plangebied beschermde flora en fauna voorkomen. Ten tijde van de flora en fauna quickscan kon de aanwezigheid van sommige soorten niet met zekerheid worden vastgesteld of uitgesloten. In dit rapport worden de resultaten van het vervolgonderzoek gepresenteerd. Het vormt een nulmeting voor de aanwezige beschermde natuurwaarden binnen het plangebied.

De dieren en planten, welke worden beschermd door de Flora- en faunawet, vormen het primaire onderwerp van dit onderzoek. Het onderzoeksgebied wijkt licht af van het gebied dat onderzocht is tijdens de ecologische quickscan (cf. Elzerman, 2012). Het sportpark valt buiten de kaders van dit onderzoek (Figuur 1). Het ecologisch onderzoek van dit rapport heeft zich gericht op het gebied ten zuiden van het Hartelkanaal en het volkstuintencomplex met naastgelegen wielerveden.

Figuur 1. Het onderzoeksgebied Hartel-Oostbroek te Spijkenisse aangegeven met een rood kader.

2 Beschrijving onderzoeksgebied

Het onderzoeksgebied beslaat een deel van het bestemmingsplangebied Hartel-Oostbroek gelegen in het noordoosten van de gemeente Spijkenisse. Aan de noord- en oostzijde wordt het gebied begrensd door de rivier de Oude Maas. Ten westen van het plangebied ligt de woonwijk Hoogwerf en aan de zuidkant vormt de Groene Kruisweg de begrenzing (Figuur 1). Voor een uitgebreide beschrijving wordt verwezen naar het rapport *Flora en fauna quickscan Hartel-Oostbroek Spijkenisse* (Elzerman, 2012).

In het noordelijke deel van het gebied ligt de monding van het Hartelkanaal. Twee sluizen, langs de Brielse Maasdijk en de Plaatweg, vormen de verbinding tussen het kanaal en de rivier de Oude Maas. De waterkerende dijken worden intensief begraasd en op sommige delen gemaaid. Op de Brielse Maasdijk flankeert aan beide zijden van de weg een bomenrij (Figuur 2). Langs een deel van de Plaatweg staat een jongere bomenrij ten noorden van de weg. De Plaatweg loopt uit op een

afgesloten terrein (Figuur 3). Dit gedeelte is sterk verruigd. Het gemengde populieren-wilgen bosje bevat een rijke ondergroei met brandnetels *Urtica spec.* en braamstruweel. Op de open plekken groeien diverse kruiden. Naast het afgesloten gedeelte staan enkele bungalows.

Ten zuiden van de kanalen liggen een volkstuinencomplex en een wielrenbaan (het 'Wielrenpad'). Het volkstuinencomplex is een aaneenschakeling van kleine tuintjes met schuurtjes en kassen. Het geheel wordt omsloten door een haag van struiken en bomen. Rondom de volkstuinen liggen enkele sloten. De sloten zijn sterk begroeid met waterplanten en hebben op sommige delen een rietkraag. Ze staan in verbinding met de sloten rondom het 'Wielrenpad'. De sloot ten zuiden van het 'Wielrenpad' is daarentegen geheel onbegroeid en heeft een kale bodem.

Figuur 2. Het onderzoeksgebied gezien vanaf de westpunt van de Brielse Maasdijk (06-09-2012).

Figuur 3. Het afgesloten bos langs de Plaatweg gezien vanaf het 'Wielrenpad' (06-09-2012).

3 Methodiek

Gedurende 2012 is het onderzoeksgebied meerdere malen bezocht. Uit de ecologische quickscan volgde het advies om het voorkomen van vleermuizen, jaarrond beschermde broedvogels, planten en vissen te onderzoeken (Elzerman, 2012). Het vervolgonderzoek heeft zich dan ook met name op deze soortgroepen gericht. Indien tijdens het onderzoek andere beschermde soorten zijn aangetroffen dan zijn deze genoteerd.

Elke soortgroep kent zijn eigen methodiek van onderzoek. Hierbij zijn altijd de landelijke richtlijnen gevolgd. In Tabel 1 is een overzicht gegeven van alle bezoeken. De onderzoeksmethode en – inspanning per soortgroep is als volgt:

Vogels

Het gebruik van het plangebied door jaarrond beschermde vogels is in kaart gebracht op basis van enkele veldbezoeken. Hierbij is gebruikgemaakt van een verrekijker (Optolyth 10x40). De roofvogels zijn onderzocht op basis van de richtlijnen uit de *Handleiding veldonderzoek Roofvogels* (Bijlsma, 1993). Tijdens elk bezoek is gelet op territorium indicerend gedrag, nesten en overige sporen. Voor onderzoek naar Gierzwaluwen *Apus apus* en Huismussen *Passer domesticus* zijn de gestandaardiseerde broedcodes van SOVON gebruikt om het gebiedsgebruik uit te drukken (Van Dijk & Boele, 2011).

Planten

Het gehele plangebied is door een deskundige onderzocht op de (mogelijke) aanwezigheid van beschermde planten. De veldbezoeken vonden voornamelijk plaats in de periode dat de te verwachten soorten in bloei staan. Dit zorgt voor de hoogste trefkans (FLORON, 2006). Hierbij lag de nadruk op soorten uit Tabel 2 en 3 van de Flora- en faunawet, welke ontheffingsplichtig zijn.

Vissen

De watergangen in het plangebied zijn bemonsterd op de aanwezigheid van beschermde vissen. Het onderzoek is met behulp van een schepnet. Daarbij is een watergang op meerdere punten bemonsterd volgens de richtlijnen van RAVON. De kanalen binnen het plangebied vallen buiten het onderzoek.

Vleermuizen

Het onderzoeksgebied is in de periode juli – september 2012 viermaal bezocht (Tabel 1). De eerste twee bezoeken vonden plaats in juli met als doel te inventariseren op kraam- en zomerverblijfplaatsen. De najaarsbezoeken in de nazomer waren gericht op het in kaart brengen van paarverblijven of eventueel winterverblijfplaatsen. Tijdens alle bezoeken is gelet op de aanwezigheid van vaste vliegroutes. De bezoeken vonden in de regel plaats rond zonsondergang. Bij elk bezoek zijn alle waargenomen vleermuizen ingetekend op een kaart van het onderzoeksgebied. Waar mogelijk zijn gegevens over de soort en het gedrag genoteerd. Het onderzoek heeft plaatsgevonden conform de richtlijnen uit het Vleermuisprotocol (NGB, VZZ & GaN, 2012). Alle bezoeken voor vleermuizen zijn uitgevoerd door twee ecologen met behulp van batdetectors (Petterson D100 en D240x) en zaklampen (Petzl en Maglite).

Tabel 1. Datum, soortgroep en inventariseerder(s) per veldbezoek voor het project Hartel-Oostbroek te Spijkenisse in 2012.

Datum	Soortgroep	Inventariseerder(s)
03-07-2012	Vleermuizen	S. D. Elzerman & A. de Baerdemaeker
18-07-2012	Vogels, Vissen & Planten	S. D. Elzerman
23-07-2012	Vogels & Vleermuizen	S. D. Elzerman & W. Moerland
23-08-2012	Vleermuizen	S. D. Elzerman & A. de Baerdemaeker
06-09-2012	Vogels, Vissen & Planten	S. D. Elzerman
20-09-2012	Vleermuizen	S. D. Elzerman

4 Flora- en faunawet

Dit onderzoek richt zich op beschermde soorten uit de Flora- en faunawet. In beginsel zijn alle in Nederland in het wild levende dieren en planten beschermd. De bescherming wordt vormgegeven door verbodsbepalingen en een Algemene Zorgplicht.

Voor bepaalde soorten geldt een vrijstellingsregeling. Uitgangspunt hierbij is dat de werkzaamheden geen afbreuk mogen doen aan de duurzame instandhouding van planten- of dierenpopulaties. Voor soorten die in bijlage IV (Tabel 3) van de Europese Habitatrichtlijn worden genoemd en voor de per Algemene Maatregel van Bestuur (Vrijstellingenbesluit) aangewezen zeldzame en bedreigde soorten (Tabel 3) gelden daarnaast verzwaarde eisen.

Aanvragen voor een ontheffing op de Flora- en faunawet worden ingediend en beoordeeld door Dienst Regelingen van het Ministerie van Economische Zaken, Landbouw & Innovatie (Ministerie van EL&I; het voormalige Ministerie van LNV). Wanneer de wetgeving van de Flora- en faunawet overtreden wordt dan kan een handhaver het werk stilleggen, de activiteiten verbieden, beëindigen en/of een proces-verbaal opmaken. Een overtreding op de Flora- en faunawet wordt gezien als een economisch delict. Het Openbaar Ministerie zal in het geval van een overtreding uiteindelijk het vonnis uitspreken.

Algemene Zorgplicht (Art. 2)

De Flora- en faunawet richt zich op de bescherming van soorten en niet van individuele dieren. Echter, de intrinsieke waarde van elk individueel dier en plant wordt wel erkend. Mensen mogen hier dus niet onzorgvuldig mee omgaan. Vanuit deze gedachte is de Zorgplicht opgesteld:

1. Een ieder neemt voldoende zorg in acht voor de in het wild levende dieren en planten, alsmede voor hun directe leefomgeving;
2. De zorg, bedoeld in het eerste lid, houdt in ieder geval in dat een ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen voor flora of fauna kunnen worden veroorzaakt, verplicht is dergelijk handelen achterwege te laten voorzover zulks in redelijkheid kan worden gevergd, dan wel alle maatregelen te nemen die redelijkerwijs van hem kunnen worden gevergd teneinde die gevolgen te voorkomen of, voorzover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken.

De Zorgplicht is algemene fatsoenseis die voor iedereen geldt.

Verbodsbepalingen

De bescherming van planten en dieren is gebaseerd op het ‘Nee, tenzij’-principe. Dit wil zeggen, dat in principe werkzaamheden of ruimtelijke ontwikkelingen geen negatief effect mogen hebben op beschermde flora en fauna, tenzij dit uitdrukkelijk is toegestaan. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen reguliere werkzaamheden en ruimtelijke ontwikkelingen. Wanneer de activiteiten geen negatief effect hebben op de flora en fauna dan is er geen ontheffing nodig. In veel gevallen is dat echter moeilijk vooraf te bepalen. Daarom is het raadzaam om vooraf het voorkomen van beschermde soorten in kaart te laten brengen. Hiermee wordt niet alleen het voorkomen van een soort binnen het projectgebied bepaald, maar ook de mate van aanwezigheid en daarmee het effect van de activiteiten. De volgende verbodsbepalingen zijn in dit kader van belang:

Artikel	Verbodsbepaling
8	het is verboden planten, behorende tot een beschermde inheemse plantensoort, te plukken, te verzamelen, af te snijden, uit te steken, te vernielen, te beschadigen, te ontwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen.
9	het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen.
10	het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, opzettelijk te verontrusten.
11	het is verboden nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.
12	het is verboden eieren van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te zoeken, te rapen, uit het nest te nemen, te beschadigen of te vernielen.

Een aantal soorten flora en fauna kennen een zwaarder beschermingsregime (Ministerie van LNV, 2005). Deze soorten zijn opgenomen in drie tabellen. Het is mogelijk om voor deze soorten een ontheffing aan te vragen. Dit hangt af van de zeldzaamheid van de soort en impact van de werkzaamheden.

In **Tabel 1** staan de soorten met het lichtste beschermingsregime. Voor soorten die opgenomen zijn in deze tabel geldt een algemene vrijstelling of ontheffing met lichte toetsing. De vrijstelling geldt voor de volgende werkzaamheden:

- Bestendig beheer en onderhoud (ook in landbouw en bosbouw);
- Bestendig gebruik;
- Ruimtelijke ontwikkeling en inrichting.

Vallen de activiteiten onder één van deze noemers dan is de vrijstellingsregeling van de verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet van toepassing. Als geen sprake is van dit type werkzaamheden dan is een ontheffingsaanvraag verplicht. De Algemene Zorgplicht blijft onder alle gevallen wel van kracht.

Bij **Tabel 2** is sprake van zwaarder beschermingsregime. Hier dient voor de werkzaamheden, zoals die genoemd zijn bij Tabel 1, te worden gewerkt volgens een Gedragscode. Voor sommige sectoren, zoals de Waterschappen, is een algemene gedragscode opgesteld. In andere gevallen is een gedragscode voor de specifieke situatie verplicht in de vorm van een Ecologisch Werkprotocol. Alleen in die gevallen is ontheffing niet verplicht. Bij de overige activiteiten moet een ontheffing worden aangevraagd die licht getoetst wordt.

Het zwaarste beschermingsregime kent **Tabel 3**. In deze tabel staan soorten die op Europees niveau onder druk staan. Het zijn soorten, die genoemd zijn in Bijlage IV van de Habitatrichtlijn en in Bijlage 1 van de Algemene Maatregel van Bestuur. Voor alle ruimtelijke ontwikkelingen en werkzaamheden is het verplicht een ontheffing aan te vragen. Een gedragscode volstaat hier niet.

Vogels

In bovengenoemde tabellen zijn vogels niet opgenomen. Alle in Nederland voorkomende vogelsoorten worden in beginsel gelijkwaardig beschermd. Het is in het algemeen verboden om vogels te doden, te verontrusten, hun nesten of vaste rust- en verblijfplaatsen te verstoren. Indien de werkzaamheden vallen onder in Tabel 1 genoemde activiteiten dan kan worden volstaan met een goedgekeurde gedragscode. Voor de overige activiteiten dient een ontheffing aangevraagd te worden. In de praktijk gaat het met name om werkzaamheden gedurende het broedseizoen. Buiten het broedseizoen zullen de activiteiten minder problemen geven. Uitzondering hierop vormt een selectie aan vogelsoorten die jaarronde bescherming genieten (Ministerie van LNV, 2009). De nesten van deze soorten mogen ook buiten het broedseizoen niet gestoord worden.

Voortplantings-, vaste rust- en verblijfplaatsen

Naast de dieren zelf worden ook hun voortplantings-, vaste rust- en verblijfplaatsen beschermd. Onder een voortplantingsplaats wordt niet alleen een nest van een vogel of kolonieverblijf voor vleermuizen verstaan, maar ook de directe omgeving. Sommige soorten fauna zijn zeer kritisch wat betreft hun foerageerplek of slaapplek. Zij stellen specifieke eisen aan het leefmilieu en kunnen daardoor moeilijk overschakelen op een veranderde situatie. In die gevallen dient een ontheffing te worden aangevraagd wanneer werkzaamheden hier invloed op uitoefenen.

5 Resultaten

Het vervolgonderzoek heeft zich gericht op diverse beschermde soorten flora en fauna. In totaal zijn dertien soorten aangetroffen die vermeld staan in één van de drie tabellen van de Flora- en faunawet. Daarnaast zijn van twee soorten vogels vastgesteld, waarvan de vaste rust- en verblijfplaats jaarrond beschermd is. Hieronder is per soortgroep uiteengezet wat de resultaten zijn van het onderzoek.

Zoogdieren

Hoewel geen specifiek onderzoek verricht is naar grondgebonden zoogdieren zijn toch enkele soorten aangetroffen tijdens de diverse veldbezoeken. Langs de Plaatweg is tweemaal een Haas *Lepus europaeus* waargenomen. Rondom de bungalows langs de Plaatweg waren enkele Konijnen *Oryctolagus cuniculus* aanwezig. Op 23 juli werden maximaal zes exemplaren geteld. Op diverse plekken in het onderzoeksgebied zijn tijdens de avondbezoeken spitsmuizen gehoord. Tijdens het avondbezoek op 23 augustus liepen drie Reeën *Capreolus capreolus* bij het afgesloten terrein langs de Plaatweg rond. Volgens de terreineigenaren herbergt het gebied een groep van vijf exemplaren. Alle genoemde soorten zijn opgenomen in Tabel 1 van de Flora- en faunawet. Voor de soorten in deze tabel geldt een algemene vrijstelling.

Vleermuizen

De vleermuizen behoren ook tot de soortgroep zoogdieren. Zij zijn echter apart uitgelicht, omdat alle soorten vleermuizen opgenomen zijn in Tabel 3 van de Flora- en faunawet. Op basis van de Europese Habitatrichtlijn kent Nederland speciale verplichtingen ten aanzien van de instandhouding van de populaties van deze soorten.

Tijdens het onderzoek zijn vier soorten vleermuizen in het gebied vastgesteld, te weten Gewone Dwergvleermuis *Pipistrellus pipistrellus*, Ruige Dwergvleermuis *Pipistrellus nathusii*, Laatvlieger *Eptesicus serotinus* en Meervleermuis *Myotis dasycneme*. Het onderzoeksgebied blijkt voornamelijk te worden gebruikt als foerageergebied. Verspreid over het hele gebied zijn vleermuizen aangetroffen. Enige concentratie van jagende individuen kon worden vastgesteld in het gebied bij de zuidelijke sluis en het noordelijke deel van de sportvelden, boven het kanaal langs de Plaatweg en bij de Molendijk langs het volkstuinencomplex (Figuur 4).

Langs de Molendijk en Noordhoekseweg lijkt sprake te zijn van een vaste vliegroute. Deze functionaliteit wordt door de Flora- en faunawet beschermd. De vleermuizen lijken dit landschappelijke element te volgen wanneer ze van hun verblijfplaats naar het foerageergebied vliegen. Waarschijnlijk liggen voor de meeste vleermuizen, die het onderzoeksgebied gebruiken om te jagen, de verblijfplaatsen in de bebouwde kom van Spijkenisse.

Er is geen baltsactiviteit vastgesteld tijdens het onderzoek. Daarnaast zijn er geen aanwijzingen dat zich verblijfplaatsen in het onderzoeksgebied bevinden.

Het merendeel van de waargenomen vleermuizen betroffen Gewone Dwergvleermuizen. Dit is een algemeen in Nederland voorkomende soort. In de nazomer zijn enkele Ruige Dwergvleermuizen

vastgesteld. Deze migrerende soort komt in die periode vanuit Oost-Europa naar Nederland (Limpens *et al.*, 1997). De Ruige Dwergvleermuizen zoeken hier hun partners en overwinteringplekken om vervolgens in het voorjaar weer terug te keren naar het (noord)oosten. Er is viermaal een Laativlieger vastgesteld. Op 3 juli, 23 juli (2x) en 23 augustus. In alle gevallen betrof het een enkel exemplaar. Bovendien is het steeds op een andere plek aangetroffen. Langdurig foerageren is bij de Laativlieger, in tegenstelling tot de overige soorten, niet waargenomen. Het onderzoeksgebied heeft dus een beperkte functionaliteit voor deze soort. De vierde soort, die tijdens dit onderzoek is vastgesteld, betreft de Meervleermuis. In alle gevallen ging het om jagende exemplaren boven het kanaal langs de Plaatweg (Figuur 4). Gezien het feit dat de soort tijdens alle bezoeken is aangetroffen duidt erop dat zich in de nabije omgeving een verblijfplaats bevindt. Meervleermuizen kunnen 's nachts afstanden van 10-20 kilometer afleggen als ze gaan jagen. Het is een gebouwbewonende soort, waarvan het voorkomen zich concentreert in het Zuid-Hollandse laagveengebied (Haarsma, 2006). De waargenomen activiteit van de Meervleermuizen in het onderzoeksgebied vormt een interessante aanvulling op de kennis over de verspreiding van deze soort in Nederland.

Figuur 4. Waargenomen vleermuizen in onderzoeksgebied Hartel-Oostbroek te Spijkenisse in 2012. Elke stip staat voor een vleermuis. Rood = Gewone Dwergvleermuis; geel = Ruige Dwergvleermuis; groen = Laativlieger; lichtblauw = Meervleermuis. De paarse lijnen geven de vaste vliegroutes aan.

Vogels

In beginsel zijn alle broedvogels beschermd tijdens de broedtijd. Voor een aantal soorten geldt echter dat hun vaste rust- en verblijfplaats gedurende het gehele jaar beschermd is. Wanneer een ruimtelijke ingreep een dergelijke verblijfplaats treft dient ten alle tijden een ontheffing te worden aangevraagd. Het onderzoek heeft zich gericht op deze jaarrond beschermde soorten.

Uit de quickscan, die in het voorjaar van 2012 is uitgevoerd, was al naar voren gekomen dat een paartje Buizerds *Buteo buteo* een territorium bezet hield op het afgesloten terrein langs de Plaatweg (Elzerman, 2012). Op 18 juli werd het gebruik van het territorium bevestigd door de aanwezigheid van tenminste één (mogelijk twee) recent uitgevlogen jong(en). Een juveniele Buizerd zat te roepen in het perceel naast de bungalows (Figuur 5). Het nest is niet gevonden, maar zal zich waarschijnlijk in één van de hoge bomen op het afgesloten terrein hebben bevonden (Figuur 7). Een andere jaarrond beschermde vogelsoort, die op dit afgesloten terrein heeft gebroed, is de Ransuil *Asio otus*. Op 4 juli zijn hier 's nachts tenminste twee roepende jongen gehoord (Figuur 5). Ransuilen gebruiken oude nesten van kraaiachtigen om in te broeden. Deze waren ruim voorhanden op het terrein, zoals al bleek uit de flora en fauna quickscan (Elzerman, 2012).

Net buiten de grenzen van het onderzoeksgebied is een nest aangetroffen van een paartje Boomvalken *Falco subbuteo*. Het nest bevond zich in een Italiaanse Populier *Populus nigra* in de oostelijke bomenrij langs het sportpark (Figuur 5). Boomvalken jagen in de wijde omtrek op zwaluwen en libellen. Het grootste deel van het onderzoeksgebied zal dan ook gebruikt worden als jachtgebied. Tot slot, is op 6 september een Sperwer *Accipiter nisus* vliegend over de Plaatweg waargenomen. Tijdens het onderzoek zijn geen aanwijzingen verzameld dat deze soort binnen het onderzoeksgebied gevestigd was in 2012. Het gebied rondom de bungalows langs de Plaatweg blijft echter een potentiële broedplaats voor de Sperwer.

Bij de quickscan kon niet worden uitgesloten dat de Huismus en/of Gierzwaluw in het onderzoeksgebied voorkwam (Elzerman, 2012). Beide soorten, waarvan de vaste rust- en verblijfplaats jaarrond beschermd is, zijn gedurende het vervolgonderzoek echter niet waargenomen in het gebied.

In het algemeen kan gesteld worden dat de struwelen en bomen langs de Plaatweg diverse algemene broedvogels herbergen. Ook de volkstuinten met omringende bosschages zijn in trek bij diverse algemene soorten. Alle vogels zijn gedurende de broedtijd beschermd. Wanneer in deze gebieden werkzaamheden worden gepland dan dient rekening gehouden te worden met de aanwezigheid van de broedvogels en hun nesten. Hetzelfde geldt voor de open wateren. Langs de oevers van het kanaal broeden diverse soorten watervogels.

Figuur 5. Locaties van jaarrond beschermde broedvogels in onderzoeksgebied Hartel-Oostbroek te Spijkenisse in 2012. Rood = Ransuil; geel = Buizerd; groen = Boomvalk.

Planten

In totaal zijn drie soorten beschermde planten vastgesteld. Het gaat om de Aardaker *Lathyrus tuberosus*, Brede Wespenorchis *Epipactis helleborine subsp. helleborine* en Grote Kaardebol *Dipsacus fullonum*. Deze soorten staan allen vermeld in Tabel 1 van de Flora- en faunawet, waarvoor een algemene vrijstelling geldt.

Een bloeiende Aardaker werd op 18 juli waargenomen langs de Plaatweg (Figuur 6). De plant bevond zich op de oever langs het kanaal. Op het afgesloten terrein bij de Plaatweg is een groeiplaats gevonden van Brede Wespenorchissen (Figuur 6). Deze vrij algemene orchidee groeit vaak op vochtige, beschaduwde plekken. Het is een weinig kritische soort die verspreid over heel Nederland is aangetroffen (Van der Meijden, 2005). Langs de Plaatweg werden 51 exemplaren geteld. Ze groeiden met name tussen de bomen waar geen ondergroei was. De Grote Kaardebol is in grote getale op hetzelfde terrein vastgesteld. De groeiplaatsen bevinden zich met name op de open, braakliggende

stukken zonder bomen. Het is een pioniersoort die vooral groeit op grond dat recent bewerkt is. De soort is ook aangetroffen langs de Brielse Maasdijk (Figuur 6). Op deze plek betrof het enkele planten die zich tussen het braamstruweel en de ruigte langs het kanaal staande weten te houden. Niet beschermd, maar wel noemenswaardig, is de vondst op 23 juli van de Tripmadam *Sedum rupestre* nabij het zuidelijke sluisgebouw (Figuur 6). Deze zeldzame vetplant bevond zich tussen de kiezelstenen langs de noordoever van het kanaal (Figuur 8). Het is een soort van de rivierduinen en zandige dijken, maar wordt ook aangetroffen op stenige plaatsen (Van der Meijden, 2005). De herkomst van de Tripmadam op deze plek is onbekend, maar het heeft wel een vaste groeiplaats gevormd.

Figuur 6. Groeiplaatsen van beschermde planten in onderzoeksgebied Hartel-Oostbroek te Spijkenisse in 2012. Rode stip = Brede Wespenorchis; gele vakken = Grote Kaardebol; groene stip = Aardaker; lichtblauwe stip = Tripmadam.

Vissen

Op diverse plekken zijn de sloten in het onderzoeksgebied bemonsterd. Dit leverde geen beschermde soorten op. Er zijn alleen enkele algemene zoetwatervissen aangetroffen. In de sloot ten zuiden van het 'Wielrenpad' en de volkstuinten zijn Baars (23 ex.) en Tiendoornige Stekelbaars (13 ex.) vastgesteld. De sloot ten noorden van het 'Wielrenpad' staat in directe verbinding met het noordelijker gelegen kanaal. Op de plek waar door middel van een duiker een verbinding is, zijn de meeste vissen waargenomen. Hier zwom een school van ca. 30 Blankvoorns *Rutilus rutilus* en enkele Baarzen *Perca fluviatilis*. Hoewel het kanaal zelf niet uitputtend is onderzocht, kon vanaf de oevers wel enkele vissen worden waargenomen. Grote scholen Blank- en Riet-/Ruisvoorns *Scardinius erythrophthalmus* zwommen in de ondiepe delen van het kanaal. Tijdens de zonnige nazomerdag op 6 september werden vele tientallen Blankvoorns langs de zuidoever van de Brielse Maasdijk gezien. Hier zochten ze de zonnewarmte van de ondiepte en de beschutting van de aanwezige waterplanten.

Overige aangetroffen beschermde soorten

Tijdens het veldonderzoek naar bovenstaande soortgroepen zijn ook enkele andere beschermde soorten aangetroffen. Een Kleine Watersalamander *Triturus vulgaris* werd op 18 juli geschept uit de sloot langs het sportveldencomplex 'De Brug'. Diezelfde dag werd langs de sloot ten noorden van het 'Wielrenpad' een Bruine Kikker *Rana temporaria* aangetroffen. Het valt niet uit te sluiten dat beide soorten op meer plekken voor in het onderzoeksgebied. Beide amfibieën zijn licht beschermd en staan vermeld in Tabel 1 van de Flora- en faunawet.

6 Conclusie

In het kader van een herziening van het bestemmingsplan Hartel-Oostbroek in de gemeente Spijkenisse zijn de beschermde natuurwaarden in kaart gebracht. Dit onderzoek vormt een aanvulling op de ecologische quickscan die in het voorjaar van 2012 is uitgevoerd (Elzerman, 2012).

In totaal zijn vijftien soorten flora en fauna aangetroffen die een beschermde status kennen. Naast enkele grondgebonden zoogdieren, die een licht beschermde status kennen, maken vier soorten vleermuizen gebruik van het gebied. Zij komen naar het onderzoeksgebied om te jagen op insecten. Hierbij wordt de dijk langs de woonwijk aan de westzijde van het onderzoeksgebied gebruikt als vaste vliegroute. Deze functionaliteit wordt beschermd door de Flora- en faunawet. Wanneer zich ruimtelijke ontwikkelingen voordoen die deze dijk treffen dan dient een ontheffing aangevraagd te worden. Naast deze zoogdieren zijn ook drie soorten vogels vastgesteld, waarvan het nest en de directe omgeving jaarrond beschermd is. De territoria van deze vogels bevinden zich op het afgesloten terrein van de Plaatweg en bij de sportvelden. Langs de Plaatweg zijn op enkele plaatsen planten vastgesteld, die vermeld staan in Tabel 1 van de Flora- en faunawet.

Indien in de toekomst ruimtelijke ontwikkelingen plaatsvinden binnen het plangebied dan wordt aanbevolen rekening te houden met de aanwezigheid van deze soorten. Voor de soorten die opgenomen zijn in Tabel 1 van de Flora- en faunawet geldt een algemene vrijstelling. Alleen onder specifieke omstandigheden is het verplicht om een ontheffing aan te vragen. Wanneer een soort uit Tabel 2 of Tabel 3 getroffen wordt door de werkzaamheden dan is een ontheffing verplicht. Voor alle soorten flora en fauna in het gebied dient de algemene fatsoenseis, de Zorgplicht (art. 2), nageleefd te worden. Bovendien zijn alle vogels tijdens de broedtijd beschermd.

Figuur 7. Een ruiveer van een Buizerd gevonden langs de Plaatweg te Spijkenisse (18-07-2012).

Figuur 8. De Tripmadam is niet beschermd, maar wel zeldzaam (06-09-2012).

Literatuur

- Bijlsma, R.G. 1993. *Ecologische Atlas van de Nederlandse Roofvogels*. Schuyt & Co, Haarlem.
- Elzerman, S.D. 2012. *Flora en fauna quickscan Hartel-Oostbroek Spijkenisse*. Rapport 2012-01. Elzerman Ecologisch Advies, Ridderkerk.
- Haarsma, 2006. *Nederland meervleermuizen land*. Brochure Zoogdiervereniging VZZ, Nijmegen.
- Limpens, H., K. Mostert & W. Bongers (red). 1997. *Atlas van de Nederlandse vleermuizen*. KNNV Uitgeverij, Zeist.
- Van der Meijden, R. 2005. *Heukels' Flora van Nederland*. 23^e druk. Wolters-Noordhoff bv, Groningen/Houten.
- Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. 2005. *Wijziging Regeling vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten Flora- en faunawet*. Staatscourant 2 februari 2005, nr. 23, p. 16.
- Ministerie van Landbouw, Natuurbehoud en Visserij. 2009. *Wijziging beoordeling ontheffing Flora- en faunawet bij ruimtelijke ingrepen*. 27 augustus 2009. Brief Dienst Regelingen, Den Haag.
- Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer. 2006. *Nota Ruimte – Ruimte voor ontwikkeling*. Ministerie van VROM, Den Haag.